

JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES RESEARCH

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Open Access Refereed e-Journal & Refereed & Indexed

Article Type Research Article *Accepted / Makale Kabul* 20.08.2019
Received / Makale Geliş 08.06.2019 *Published / Yayınlanma* 22.08.2019

SİBER ZORBALIK DAVRANIŞININ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE ARAŞTIRILMASI: SUNGURLU MESLEK YÜKSEKOKULU VE OSMANCIK ÖMER DERİNDERE MESLEK YÜKSEKOKULU ÖRNEĞİ

INVESTIGATION OF CYBER BULLYING BEHAVIOR ON UNIVERSITY STUDENTS: SUNGURLU VOCATIONAL HIGH SCHOOL AND OSMANCIK ÖMER DERİNDERE VOCATIONAL HIGH SCHOOL

Arş. Gör. Fatih DİREN

İstanbul Üniversitesi Radyo Televizyon Sinema Bölümü, Doktora Öğrencisi,
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Niğde / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0003-4189-3215

Dr. Öğr. Üyesi Hakan KÖR

Hitit Üniversitesi, Sungurlu Meslek Yüksekokulu, Çorum/ TÜRKİYE
ORCID: 0000-0002-8314-9585

ÖZET

Bu çalışma ile siber zorbalık davranışının, Hitit Üniversitesi öğrencileri arasındaki yaygınlığı araştırılmaktadır. Araştırma için çalışma grubu; Hitit Üniversitesi Sungurlu Meslek Yüksek Okulu ve Osmancık Ömer Derindere Meslek Yüksekokulu öğrencileri olarak seçilmiştir. Çalışmada örnek olay incelemesi, anket, saha araştırması, betimsel ve sayısal araştırma yöntemleri kullanılmıştır. 210 kişi öğrenci ile anket çalışması yapılmıştır. Yapılan anket çalışmasında 95 öğrencinin siber zorbalık davranışına maruz kaldığı tespit edilmiştir. Siber zorbalığı bir başkasına uygulayanların sayısı ise 19'dur. Siber zorbalığı başkasına uygulayanların oranına bakıldığında erkeklerin, kızlara oranla ön planda olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Siber Zorbalık, Hitit Üniversitesi, Üniversite Öğrencileri,

ABSTRACT

In this study, the prevalence of cyberbullying behavior among Hitit University students is investigated. Hitit University Sungurlu Vocational High School and Osmancık Ömer Derindere Vocational High School students were selected as the study group for the research. In this study, case study, survey, field research, descriptive and numerical research methods are used. The survey was conducted with 210 students. In the survey, 95 students were exposed to cyber bullying behavior. The number of people who apply cyberbullying to another is 19. When the rate of cyberbullying is applied to someone else, it is observed that boys are at the forefront compared to girls.

Key Words: Cyber Bullying, Hitit University, University Students,

1. GİRİŞ

İnternete ulaşım olanakları günümüzde kolaylaşmış ve eskiye göre ucuzlamıştır. İnternete kolay ulaşım sayesinde, interneti bir rahatlama aracı olarak gören kimi insanlar, bu platformda özgürlüklerinde sınır olmadıklarını düşünerek çeşitli şekiller ve yöntemlerle insanlara karşı saldırganca söylemlerde bulunmaktadırlar. Yakın zamanda ortaya çıkan bir kavram olan siber zorbalık kavramı oldukça popüler bir olgu olmuştur. Peki, siber zorbalık nedir? Siber zorbalık; bir kişi veya grup tarafından başkalarına internet ağı ortamlarında tehdit, küfür, hakaret ve korkutma amacıyla mesaj ve resimlerin kasıtlı bir şekilde gönderilmesidir (Patchin ve Hinduja, 2006, s. 148). Siber zorbalık; bunların dışında, anlık mesajlaşma programları ve rahatsız edici telefon aramaları ile de yapılmaktadır (Eroğlu, 2011, s. 9). Güncel olarak en çok kullanılan programlar; WhatsApp, Facebook Messenger, QQ Mobile, WeChat, Skype, Snapchat ve diğerleridir (Statista, 2019). Anlık mesajlaşma programlarıyla insanlar,

arkadaşlarını engelleyebilir, bir başkasının mesajını hızlı bir şekilde izni olmadan yayabilir, küçük düşürücü, taciz ve tehdit içeren mesajlar atabilirler. Sosyal paylaşım siteleri de siber zorbalık davranışının en yaygın olduğu mecralardan birisidir. Sosyal paylaşım siteleri insanların çok sayıda paylaşım yaptıkları, bir anlamda özel hayatlarını yansıttıkları, başka insanlarla bir ağ üzerinden buluştukları bir platformdur. Özellikle son yıllarda sadece genç insanların değil yetişkin insanların da kullandıkları bir platform olması bakımından önemlidir. Smith ve Anderson'un (2018) Amerika'da sosyal medya kullanımına dair yaptığı araştırma sonuçlarına göre en çok kullanılan sosyal ağ platformu % 68 ile Facebook olmuştur. Yapılan bir başka araştırmaya göre sosyal ağlar siber zorbalık davranışını kolaylaştırmaktadır. Bu mecrada siber zorbalık; başkaları hakkında yalan haber ve söylenti çıkarmak, tehdit mesajı göndermek, kişinin özel hayatına ait fotoğrafların yayılması şeklinde gerçekleşmektedir (Lenhart, 2007). Bir özel ilgi alanına yönelik kurulmuş forumlar da insanların birbirlerine karşı siber zorbalık uyguladığı alanlardan birisidir. Bunun yanı sıra bloglar da yine siber zorbalık için uygun bir alan olarak görülmektedir. Siber zorbalık davranışını uygulayan kişiler diğer mecralara benzer, burada da kişilere karşı tehdit, küfür, hakaret gibi davranışlar sergilemektedirler. Çocukların ve ergenlerin yaygın olarak bulunduğu çevrimiçi oyun ağları da siber zorbalık davranışının görüldüğü alanlardan biridir. Kimi insanlar bu platformlardan üstünlük duygularını gidermek amacıyla diğer insanları rahatsız edebilmektedirler. Sonuç olarak sanal mecrada teknolojinin de faydalarından yararlanarak, sanal zorbalık davranışını sergilemek çok kolaydır.

2. PROBLEM

Dünyanın “Küresel bir köy” haline geldiği günümüzde sosyal medya kullanımının yaygınlığı yadsınmaz bir gerçektir. Sosyal medya kullanımının olumlu yönleri olduğu kadar olumsuz yönleri de mevcuttur. Bu olumsuzlukların içinde siber zorbalık davranışı, internetin en sık kullanıcıları olan çocuklar, ergenler ve gençler arasında giderek artmaya başlamıştır (dijilopedi.com). Dolayısıyla siber zorbalık konusunda araştırmaların yapılması elzem görülmektedir.

Alanyazında yapılan çalışmalara bakıldığında: yurtiçinde siber zorbalık alanında ilk araştırmalardan birini Erdur-Baker ve Kavşut (2007) yapmıştır. 14-19 yaşları arasında 228 lise öğrencisinin katıldığı araştırmada öğrencilerin siber zorba ve siber mağdur olma yaygınlığı araştırılmıştır. Araştırma sonucunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla siber zorbalık yaptığı ve siber zorbalığa maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Arıca ve arkadaşlarının (2008) yaptığı araştırma ortaokul öğrencilerinin %35,7'sinin zorbalık davranışı sergiledikleri, %23,8'inin hem zorba hem mağdur olduğu, %5,9'unun ise mağdur olduğunu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada erkeklerin kızlara oranla daha fazla zorbalık uyguladığı ve zorbalık mağduru olduğu sonucuna varılmıştır. Yine aynı çalışmada en çok karşılaşılan siber zorbalık davranışları kızdırma, dedikodu yayma, aşağılama ve tehdit etme olmuştur. Başka bir çalışmada üniversite öğrencilerinin %23'ü hayatında en az bir kez siber zorbalık yaptığını, %55'i ise en az bir kez siber zorbalığa maruz kaldığı belirtilmiştir (Dilmaç, 2009). Yurtdışında da siber zorbalık hakkında birçok çalışma yapılmıştır. Perren ve arkadaşlarının (2010) Avusturya ve İsviçre'de ergenler üzerinde yaptıkları çalışmada; ergenlerde geleneksel ve siber zorbalık; siber kurbanlık ve depresif belirtiler arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Dooley ve arkadaşlarının (2010) yapmış oldukları çalışmada; Avustralya ve Avusturya'daki siber zorbalık davranışına maruz kalan ilköğretim öğrencilerinin duygusal belirtilerini incelemişlerdir. Walrave ve Heirman (2011) Belçika'daki Fransız okullarında öğrenim gören 1318 ergen üzerinde yapmış oldukları çalışmada; siber zorbalık davranışını uygulayan meslek eğitiminde öğrenim gören öğrencilerin % 37,5; sanat ve teknik eğitiminde öğrenim gören katılımcıların % 51,3; genel-teorik eğitimde öğrenim gören katılımcıların % 23,7 olduğunu belirlemişlerdir.

Alanyazında yapılan çalışmalara bakıldığında araştırmaların daha çok ergenler ve çocuklar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Gençler üzerinde yapılan araştırmaların daha sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmanın önemi alanda yapılan diğer araştırmalardan farklı olarak ergen ve çocukları değil, gençleri çalışmanın odağı yapmasıdır denilebilir. Bunun yanı sıra araştırmanın Hitit Üniversitesi'nde (Çorum) yapılması yani yerel bir bölgede yapılması, çalışmanın diğer çalışmalardan bir diğer farklılığıdır. Bu araştırmanın, siber zorbalık davranışlarının uygulanması ile ilgili alanda yapılacak olan araştırmalara katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, siber zorbalık davranışının Hitit Üniversitesi öğrencileri (önlisans) arasındaki yaygınlığının ortaya koyulmasıdır. Ayrıca bu çalışmanın sonuçlarına göre öğrenciler ve eğitimcilere ortaya çıkan bulgular çerçevesinde önerilerin sunulması amaçlanmaktadır. Bu genel amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Hitit Üniversitesi öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Hitit Üniversitesi öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeyleri anne-baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Hitit Üniversitesi öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeyleri ekonomik gelire göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Hitit Üniversitesi öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeyleri online ortamda kimliğini gizlemeye göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Siber zorbalık davranışının insanlar arası ilişkilerde büyük sorunlar yarattığı yapılan araştırmalar sonucunda ortaya koyulmuştur. İnternet ağı üzerinden birbirlerine sözlü şiddet uygulayan insanların sayısının artması, bu konuda bilimsel araştırmaların yapılmasının yolunu açmıştır. Bu bağlamda Hitit Üniversitesi öğrencileri üzerinde yapılan bu siber zorbalık araştırması, yerel düzeyde eğitim veren bir yükseköğretim kurumundaki öğrencilerin ne derece siber zorbalığa maruz kaldığının ortaya koyulması bakımından önemli görülmektedir.

5. SINIRLILIKLAR

Araştırma Hitit Üniversitesi Sungurlu Meslek Yüksek Okulu ve Osmancık Ömer Derindere Meslek Yüksekokulu'ndan seçilen toplam 210 öğrenci ile sınırlıdır.

6. TANIMLAR

Siber Zorbalık: bir kişi veya grup tarafından başkalarına internet ağı ortamlarında tehdit, küfür, hakaret ve korkutma amacıyla mesaj ve resimlerin kasıtlı bir şekilde gönderilmesidir (Patchin ve Hinduja, 2006, s. 148).

7. YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında, veri toplama süreci, araştırma yöntemi ve veri analizi basamaklarına yer verilmiştir.

Alan araştırması türünde olan bu çalışmada yöntem olarak örnek olay incelemesi, anket, saha araştırması, betimsel ve sayısal araştırma yöntemleri bir arada kullanılmaktadır. Karasar'a (2005) göre örnek olay incelemesi, araştırma evrenindeki örneklemin kendisini ve çevresi ile olan ilişkilerini belirleyerek, örneklem hakkında bir yargıya varmayı amaçlayan hem derin hem de geniş bir tarama düzenlemesidir.

7.1. Verilerin Toplanması

Çalışmada Stewart ve arkadaşları (2014) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye S. Küçük (2016) tarafından çevrilen Siber Zorbalık Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek; 2'si çoktan seçmeli, 14'ü likert tipi olmak üzere 16 sorudan oluşmaktadır. Bunun yanı sıra katılımcılara sosyo-demografik ve ekonomik durumlarını belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından oluşturulan bilgi formu da sunulmuştur. Öğrenciler anketi çevrimiçi olarak doldurmuşlardır. Anket çalışmasına Hitit Üniversitesi Sungurlu Meslek Yüksekokulu (SMYO) ve Osmancık Ömer Derindere Meslek Yüksekokulu'ndan toplam 210 Öğrenci (SMYO: Çocuk Gelişimi, Sağlık Kurumları İşletmeciliği, Sosyal Hizmet, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon), OÖDMYO: (Harita ve Kadastro ve Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik) katılmıştır.

7.2. Verilerin Analizi

Çalışmada, veri analizi sürecinde SPSS veri analiz paket programı kullanılmıştır. Betimsel istatistiklerin yapıldığı analiz sonuçları bulgular tablolar halinde verilmiştir. Çalışmanın güvenilirlik çalışmaları SPSS v.21 (Statistical Package for Social Sciences) programı ile gerçekleştirilmiştir. Yüzde 95 güven düzeyinde tüm ölçek için Cronbach Alpha 0.89 olarak tespit edilmiştir.

8. BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında, cinsiyet, yaş ve sınıf dağılımlarına, anne ve baba eğitim durumlarına, aile gelir durumlarına, bilgisayar ve akıllı telefona sahip olup olmama, internet kullanım sürelerine, sahte hesap kullanım oranları, internet üzerinde başkası tarafından rahatsız edilme ve başkasını rahatsız etme oranlarına yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sınıflara Göre Oranlarının Dağılımı

		N	%
Cinsiyet	Kadın	162	77,14
	Erkek	48	22,86
Yaş	17-20	167	79,52
	21 ve üzeri	43	20,48
Sınıf	1.Sınıf	115	54,76
	2.Sınıf	95	45,24
Toplam		210	100

Tablo 1 incelendiğinde, öğrencilerin cinsiyet dağılımlarına bakıldığında, % 22,86'ünün erkek (n:48) % 77,14'ünün (n:162) kadın olduğu görülüyor. Araştırmaya katılan 210 öğrencinin yaşlarının 17-25 arasında değiştiği, yaş ortalamalarının ise 19,7 olduğu görülmektedir. Tabloya göre 17-20 yaş aralığı %79,52 gibi yüksek bir orana sahiptir. Katılımcıların % 54,76'sı 1. sınıf öğrencisi iken % 45,24'ü 2. sınıf öğrencisidir.

Tablo 2. Anne-Baba Eğitim Durumuna Göre Siber Zorbalık Oranları

	Anne Eğitim Durumu		Mağdur Etme	
	N	%	N	%
Okur-yazar değil	20	9,52	2	10
İlkokul	117	55,71	6	5,13
Ortaokul	49	23,33	8	16,32
Lise	17	8,1	0	0
Üniversite	7	3,33	1	14,28
Lisansüstü	0	0	0	0
	Baba Eğitim Durumu		Mağdur Etme	
	N	%	N	%
Okur-yazar değil	1	0,48	0	0
İlkokul	101	48,10	8	7,92
Ortaokul	67	31,90	7	10,45
Lise	29	13,81	2	6,90
Üniversite	10	4,76	0	0
Lisansüstü	2	0,95	0	0

Tablo 2'ye bakıldığında; ankete cevap veren öğrencilerden annesinin eğitim durumu okuryazar olmayanların oranı %9.52, ilkokul olanların oranı %55.71, ortaokul olanların oranı %23.33, lise olanların oranı %8.1, üniversite olanların oranı %3.33'tür. Katılımcıların baba eğitim durumu incelendiğinde okuryazar olmayanların oranı %0.47, ilkokul olanların oranı %48.09, ortaokul olanların oranı %31.90, lise olanların oranı %13.81, üniversite olanların oranı %4.76, yüksek lisans ve üstü olanların oranı ise %0.98'dir. Tablo 2'de anne-baba eğitim seviyelerine göre öğrencilerin siber zorbalık durumları incelenmiştir. Tabloya göre, anne eğitim seviyesinin baba eğitim seviyesine göre daha düşük oranlara sahip olduğu görülmektedir. Öğrencilerin eğitim seviyelerinin artması ile siber zorbalık yapma durumları arasında ters yönlü bir değişimin olduğu ifade edilebilir.

Tablo 3. Günlük İnternet Kullanım Süresi ve Siber Zorbalık Durumları

Süre	İnternet Kullanım Süresi		Mağdur Olma		Mağdur Etme (Siber Zorba)	
	N	%	N	%	N	%
1 saatten az	13	6,19	4	30,77	1	7,69
2-3	85	40,48	0	0	0	0
4-6	60	28,57	39	65	0	0
6 saatten fazla	52	24,76	52	100	18	34,62
Toplam	210	100	95	100	19	100

Tablo 3 incelediğinde, öğrencilerin günlük internet kullanım süreleri görülmektedir. Tabloda en düşük orana % 6,19 ile 1 saatten az seçeneği sahip iken, en yüksek oran % 40,47 ile 2-3 saat aralığıdır. 4-6 saat ve 6 saatten fazla süreyle kullanım süresi % 53, 34 ile öğrencilerin yarısından fazla bir orana sahiptir. Tablo 3 incelendiğinde, günlük internet kullanım süresi ve siber zorbalık durumları görülmektedir. Öğrencilerin % 6,19 gibi düşük bir oranı günde 1 saatten az internet kullanmaktadır. En yüksek oran ise % 40,48 ile günlük 2-3 saat seçeneğidir. Günlük 2-3 saat internet kullanımını dışında diğer seçenekler ile siber zorbalığa maruz kalma ve siber zorbalık yapma durumları doğru orantılıdır. Diğer bir ifade ile internet kullanım süresi arttıkça hem siber zorbalık hem de siber zorbalığa mağdur olma sayısı artış göstermektedir. Günlük 6 saatten fazla internet kullanan öğrencilerin tamamının siber zorbalığa maruz kaldığı dikkat çekmektedir. Aynı grup % 34,62 oranında siber zorbalık yapmaktadır.

Tablo 4. Öğrencilerin Aile Gelir Durumu ile Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık İlişkisi

Aile Geliri	N	%	Siber Mağduriyet		Siber Zorbalık	
			N	%	N	%
0-1000 TL	59	28,10	4	6,78	1	1,69
1001-2000 TL	91	43,33	31	34,07	0	0
2001-3000 TL	39	18,57	39	100	0	0
3000 TL'den fazla	21	10	21	100	18	85,71

Tablo 4 incelendiğinde, öğrencilerin aile gelirleri ile siber mağduriyet ve siber zorbalık oranları görülmektedir. En düşük gelir seviyesi olan 0-1000 TL aralığında siber mağduriyet % 6,78, siber zorbalık %1,69 ile en düşük orana sahip iken, en yüksek gelir seviyesinde siber mağduriyet oranının % 100 ve siber zorbalık oranının % 85 olması dikkat çekmektedir.

Tablo 5. Cep Telefonu ve Bilgisayar Sahiplik Durumu ile Siber Mağduriyet- Zorbalık İlişkisi

Evinizde kendinize ait bilgisayarınız var mı?			Mağdur		Siber Zorbalık		
	N	%	N	%	N	%	
Evet	47	22,38	4	8,51	1	2,13	
Hayır	163	77,62	91	55,83	18	11,04	
Kendinize ait akıllı telefonunuz var mı?							
		N	%	N	%	N	%
Evet		210	100	95	45,24	19	9,05
Hayır		0	0	0	0	0	0

Tablo 5 incelendiğinde, öğrencilerin bilgisayar ve cep telefonu sahiplik durumuna göre siber mağduriyet ve siber zorbalık oranları görülmektedir. Tabloda, öğrencilerin % 22,38'lik kısmının kendilerine ait bilgisayar sahip olduğu ve kişilerin %8,51'i siber zorbalığa maruz kalmış iken %2,13'lük kısmı siber zorbalık yapmıştır. Diğer taraftan, bilgisayarı olmayan % 77,62'lik grupta mağduriyet oranı % 55,83 iken siber zorbalık oranı % 11,04'tür. Katılımcıların tamamının akıllı telefona sahip olduğu tabloda görülmektedir. Akıllı telefonu olanların mağduriyet oranı %45,24 iken siber zorbalık oranı % 9,05'dir.

Tablo 6. Sahte Hesap Kullanım Durumuna Göre Siber Zorbalık Oranları

Sahte Hesap Kullandınız mı?	N	%	Siber Zorbalık Yapma	
			N	%
Evet	34	16,29	4	11,76
Hayır	176	83,71	15	8,52

Tablo 6'ya bakıldığında, sahte hesap kullanan katılımcıların cinsiyete göre dağılımları görülmektedir. Erkek katılımcıların % 12,5' i sahte hesap kullanıyor iken kadın katılımcıların % 16,66'sı sahte

kullanmaktadır. Toplamda ise 210 katılımcıda 33'ü, oran olarak ifade edilirse % 15,71'i sahte hesap kullanmaktadır. Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların % 16,29'luk kısmının sahte kullandığı ayrıca sahte hesap kullananların ise % 11,76 gibi düşük oranda siber zorbalık yaptığı görülmektedir.

Tablo 7. İnternette Başkaları Tarafından Rahatsız Edilmeye İlişkin Dağılımlar

Değişkenler		Kadın		Erkek		Toplam	
		N	%	N	%	N	%
E-posta aracılığı ile rahatsız edilme	Evet	2	1,24	1	4,08	4	1,90
	Hayır	160	99,38	47	93,88	206	98,10
Kişisel videolar ile rahatsız edilme	Evet	1	0,62	1	2,04	2	0,95
	Hayır	161	100,00	47	95,92	208	99,05
Yazılı mesaj ile (Sms vb.) ile rahatsız edilme	Evet	35	21,74	9	18,37	44	20,95
	Hayır	127	78,88	39	79,59	166	79,05
Sosyal ağlar ile rahatsız edilme	Evet	61	37,89	8	16,33	69	32,86
	Hayır	101	62,73	40	81,63	141	67,14
Sanal ortamdaki oyunlar ile rahatsız edilme	Evet	4	2,48	3	6,12	7	3,33
	Hayır	158	98,14	45	91,84	203	96,67
Sohbet odaları ile rahatsız edilme	Evet	6	3,73	3	6,12	9	4,29
	Hayır	156	96,89	45	91,84	201	95,71
Resimli mesaj ile rahatsız edilme	Evet	3	1,86	4	8,16	7	3,33
	Hayır	159	98,76	44	89,80	203	96,67
Site ya da forum ile rahatsız edilme	Evet	3	1,86	1	2,04	4	1,90
	Hayır	159	98,76	47	95,92	206	98,10
Hiç rahatsız edilmedim	Evet	85	52,80	31	63,27	116	55,24
	Hayır	77	47,83	17	34,69	94	44,76

Tablo 7' de başkası tarafından rahatsız edilmeye ilişkin veriler incelendiğinde, e-posta ve video ile rahatsız edilme sayıları kadın ve erkeklerde eşit sayıda iken diğer kategorilerden resimli mesaj ile rahatsız edilme dışında kalan tüm rahatsız edilme kategorilerinde kadın katılımcıların rahatsız edilme sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Yazılı mesaj ve sosyal medya aracılığı ile rahatsız edilme en yüksek orana sahip olup kadınlarda sırasıyla 21.61 ve 29.05 iken erkeklerde sırasıyla 18.75 ve 3.81'dir.

Tablo 8. İnternette Başkalarını Rahatsız Etmeye İlişkin Dağılımlar

Değişkenler		Kadın		Erkek		Toplam	
		N	%	N	%	N	%
E-posta aracılığı ile rahatsız etme	Evet	0	0	1	2,08	1	0,48
	Hayır	162	100	47	97,92	209	99,52
Kişisel videolar ile rahatsız etme	Evet	1	0,61	0	0	1	0,47
	Hayır	161	99,39	48	100	209	99,53
Yazılı mesaj ile (Sms vb.) ile rahatsız etme	Evet	7	4,32	3	6,25	10	4,76
	Hayır	155	95,68	45	93,75	200	95,24
Sosyal ağlar ile rahatsız etme	Evet	7	4,32	2	4,16	9	4,28
	Hayır	155	95,68	46	95,84	201	95,72
Sanal ortamdaki oyunlar ile rahatsız etme	Evet	2	1,02	0	0	2	0,95
	Hayır	160	98,8	48	100	210	99,05
Resimli mesaj ile rahatsız etme	Evet	1	0,61	0	0	1	0,47
	Hayır	161	99,39	48	100	209	99,53
Hiç rahatsız etmedim	Evet	150	92,59	41	85,41	191	90,95
	Hayır	12	7,41	7	14,59	19	9,05

Tablo 8 incelendiğinde, internette başkalarını rahatsız etmeye ilişkin dağılımlar görülmektedir. Tabloya göre, yazılı mesaj ve sosyal medya başkalarını rahatsız etme için en çok tercih edilen seçeneklerdir. Yazılı mesaj ile rahatsız etme oranı erkeklerde % 6.25 iken kadınlarda % 4.32'dir. Sosyal medya üzerinden rahatsız etme oranı erkekler % 4.16 iken kadınlarda % 4.32'dir.

Tablo 9. Siber Zorbalık Durumları

Değişken	Durum	Kadın		Erkek	
		N	%	N	%
İnternette hiç başkaları tarafından rahatsız edildiniz mi?	Mağdur	115	70,99	31	81,57
Başka birinden sizi fiziksel olarak incitmekle ilgili mesaj aldınız mı?	Mağdur	63	38,88	0	0
Başkaları sizi kasıtlı olarak online gruplardan çıkardı mı?	Mağdur	44	27,16	0	0
Başka biri size online ortamlarda kaba şeyler söyledi mi?	Mağdur	98	60,49	0	0
Başka biri online ortamlarda acımasız dedikodu, söylenti veya başka kırıcı bir şey göndererek ya da paylaşarak sizi küçümsedi mi?	Mağdur	53	32,71	0	0
Başka biri haberiniz olmadan sırlarınızı veya fotoğraflarınızı online olarak paylaşması başınıza geldi mi?	Mağdur	46	28,40	0	0

Tablo 9 incelendiğinde öğrencilerden, %69.52 oranla 146 kişi çeşitli mecralarda siber zorbalığa uğradıkları tespit edilmiştir. Tablo 10'da katılımcı kadınlardan 98'i online ortamlarda kaba sözler, 63'ü fiziksel olarak incitmekle ilgili mesaj ile, 53'ü ortamlarda acımasız dedikodu, söylenti veya başka kırıcı bir şey göndererek ya da paylaşarak, 46'sı kişinin haberi olmadan sırlarınızı veya fotoğraflarınızı online olarak paylaşarak, 44'ü kasıtlı olarak online gruplardan çıkararak siber zorbalığa maruz kalmıştır. Rahatsız edilme oranlarına bakıldığında erkeklerin 81.57, kadınların 70.99 oranları görülmektedir. Bu bağlamda, erkeklerin kadın katılımcılara göre daha fazla rahatsız edilmiş olması dikkat çekici bir tespittir.

Tablo 10. Bölüm Bazında Mağduriyet Oranları

Program Adı	Toplam	Mağdur Olanlar	
		N	%
Çocuk Gelişimi	63	34	53,96
Fizyoterapi	27	16	59,26
Harita	28	11	39,28
Sağlık Kurumları İşletmeciliği	26	7	26,92
Sosyal Hizmetler	29	8	27,58
Tıbbi Tanıtım ve Pazarlama	37	19	51,35
Toplam	210	95	45,24

Tablo 10 incelendiğinde, bölüm bazında öğrencilerin mağduriyet durumları görülmektedir. Tabloya göre, Çocuk Gelişimi, Fizyoterapi ile Tıbbi Tanıtım ve Pazarlama programlarında öğrencilerin siber zorbalığa mağdur kalma oranları % 50'nin üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Bu bölümlerde kadın öğrenci sayısının yüksek olması mağduriyet sayısı ile doğru orantılıdır denilebilir.

Tablo 11. Öğrencilerin Aile Gelir Durumu ile Siber Mağduriyet ve Siber Zorbalık İlişkisi

Aile Geliri	N	%	Siber Mağduriyet		Siber Zorbalık	
			N	%	N	%
0-1000 TL	59	28,10	4	6,78	1	1,69
1001-2000 TL	91	43,33	31	34,07	0	0
2001-3000 TL	39	18,57	39	100	0	0
3000 TL'den fazla	21	10	21	100	18	85,71

Tablo 11 incelendiğinde, öğrencilerin aile gelirleri ile siber mağduriyet ve siber zorbalık oranları görülmektedir. En düşük gelir seviyesi olan 0-1000 TL aralığında siber mağduriyet % 6.78, siber zorbalık %1.69 ile en düşük orana sahip iken, en yüksek gelir seviyesinde siber mağduriyet oranının % 100 ve siber zorbalık oranının % 85.71 olması dikkat çekmektedir.

8.1. Ölçek Analiz Sonuçları

Araştırmanın bu kısmında, ölçeğin tamamı ve alt faktörler için ayrı ayrı güvenilirlik analizi sonuçlarına, t testi ve ANOVA sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 12. Ölçeğin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Değişkenler	Güvenilirlik İstatistikleri		
	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı	Maddeler
Tamamı	,894	13	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13
Faktör 1	,765	5	1,2,3,4,9
Faktör 2	,876	8	5,6,7,8,10,11,12,13

Tablo 12 incelendiğinde, yüzde 95 güven düzeyinde, ölçeğin tamamı % 89,4 güvenilirlik oranına sahiptir. Birinci faktör altında toplanan, 1,2,3,4 ve 9 maddelerin güvenilirlik oranı 0,756, anlamsal olarak da *duygusal zarar görme ve aşağılanmaya* işaret ettikleri; ikinci faktör altında toplanan, 5,6,7,8,10,11,12 ve 13. maddelerin 0.876 güvenilirlik değerine sahip olduğu, anlamsal olarak da *dışlanma ve şiddete* işaret ettikleri bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar bulguların oldukça güvenilir değerler verdiğini göstermektedir.

9. SONUÇ VE ÖNERİLER

Literatürde siber zorbalıkla ilgili farklı yaş gruplarında çok sayıda çalışma yapılmıştır. Patchin ve Hinduja'nın araştırmalarına göre, gençlerin% 74'ü zorbalığın çevrimiçi olduğunu ifade etmektedir. Gençlerin neredeyse % 30'unun çevrimiçi iken başkaları tarafından mağdur edildiğini bildirmişlerdir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular siber mağduriyetin kadınlarda ve erkeklerde farklılaşmadığını göstermektedir. Alanyazında yapılmış diğer bir çalışmada, (Demsey ve diğerleri, 2009, Akbulut ve diğerleri, 2010, Hinduja ve Patchin, 2010) kadınların daha çok siber mağduriyet yaşadığı ortaya konulmuştur. Aynı zamanda bu çalışmada da benzer biçimde kadınlar erkelere oranlara siber zorbalığa maruz kalma oranları erkelere oranla daha yüksektir. Siber zorbalığa maruz kalma oranı kadınlarda %47,8 iken bu oran erkeklerde % 34,69'dur. Buna karşın Arıca ve diğerleri, (2008), Erdur-Baker ve Kavşut, (2007), Peker ve diğerleri (2012), çalışmalarında ise erkeklerin daha çok siber zorbalığa maruz kaldığını ifade etmişlerdir.

Bu çalışmada, araştırmaya katılan 210 öğrenciden 95'i (%45.24) en az bir kez tehdit veya küçük düşürülmek amacıyla e-posta, sanal alem, metin mesajları, sosyal paylaşım siteleri, video klipleri vb. araçlarla siber zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan 115 öğrencinin 1. sınıf, 95'inin 2. sınıf olduğu tespit edilmiştir. Birinci sınıf öğrencilerinden 48'i (%32), ikinci sınıfta ise 47'si (%49,47) oranında en az bir kez siber zorbalığa maruz kalmıştır. Bu durumda, 1. ve 2. sınıf için siber zorbalığa maruz kalma oranlarında dikkate değer bir farklılık gözlemlenmiştir.

Tablo 10'a göre öğrencilerin bölümlerine göre siber zorbalığa maruz kalma oranlarına bakıldığında, Çocuk Gelişimi, Fizyoterapi ile Tıbbi Tanıtım ve Pazarlama gibi kadın oranının çok fazla olduğu bölümlerde siber zorbalığa maruz kalma oranlarının diğer bölümlere göre ciddi oranda farklılık gösterdiği dikkat çekmektedir.

Yine Tablo 6'ya göre sahte hesap kullanımı ile siber zorbalık arasında belirgin bir ilişkinin olmadığı sayısal verilerden anlaşılmaktadır.

Siber zorbalık davranışının azaltılması için kimlik numarası ile hesaplara giriş seçeneğinin getirilmesi, siber zorbalık davranışında azalma sağlayabilir. İnsanların ceza almayacağı düşüncesi ile kontrolsüzce sözlü saldırı ve hakaretlerde bulunma eylemlerinin belli oranda düşeceği öngörülmektedir. Bunun dışında siber saldırganlık bağlamında cezaların daha caydırıcı olması gerekmektedir. Ancak düşünce özgürlüğü açısından aradaki ince çizginin göz önünde bulundurulması elzemdir. Son olarak müfredatlar bu konu hakkında eğitimsel içerikler eklenmeli, çocuklar küçük yaşta bilinçlendirilmelidir.

Bu araştırma Hitit Üniversitesi bünyesinde bulunan 2 Meslek Yüksekokulu ve 6 program ile sınırlıdır. Sonra ki çalışmalarda daha farklı sonuçlar elde etmek için araştırma örnekleminin genişletilmesi, farklı bölgelerden üniversitelerden öğrenciler seçilerek siber zorbalık durumlarının kıyaslanması hedeflenmektedir.

KAYNAKÇA

- AKBULUT, Y., ŞAHİN, Y. L. and ERİŞTİ, B. (2010), *Cyberbullying Victimization Among Turkish Online Social Utility Members, Educational Technology & Society*, 13 (4), 192-201.
- ARICAK, T., SİYAHAN, S., UZUNHASANOĞLU, A., SARIBEYOĞLU, S., ÇIPLAK, S., YILMAZ, N. and MEMMEDOV, C. (2008), *Cyberbullying Among Turkish Adolescents, CyberPsychology & Behavior*, 11 (3), 253-262.
- DEMPSEY, A. G., SULKOWSKI, M. L., NICHOLS, R. and STOCRH, E. A. (2009), *Differences Between Peer Victimization in Cyber and Physical Settings and Associated Psychosocial Adjustment in Early Adolescence, Psychology in the Schools*, 46, 962-972.
- DİLMAC, B. (2009), *Sanal Zorbalığı Yordayan Psikolojik İhtiyaçlar: Lisans Öğrencileri İçin 79 Bir Ön Çalışma, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(3), 1291-1325
- DOOLEY, J. J. and others, (2010), "Cyber-Victimisation: The Association Between Help-Seeking Behaviours and Self-Reported Emotional Symptoms in Australia and Ausria", *Australian Journal of Guidance & Counselling*, Vol: 20, Issue: 2, 194 – 209.
- ERDUR-BAKER, Ö. and KAVSUT, F. (2007), *A New Face of Peer Bullying: Cyber Bullying. Eurasian Journal of Educational Research*, 27, 31-42.
- HINDUJA, S. and PATCHIN, J. W. (2010), *Bullying, Cyberbullying, and Suicide. Archives of Suicide Research*, 14 (3), 206-221.
- KÜÇÜK, S. (2016) *Siber Zorbalık Ölçeği Türkçe Uyarlaması*, (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- LENHART, A. (2007), *Cyberbullying and Online Teens. Pew Internet & American Life Project*, <http://www.pewinternet.org/2007/06/27/cyberbullying/> (Erişim tarihi: 06.07.2017).
- ÖZEN, Y. ve GÜL, A. (2007), *Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu, KKEFD/JOKKEF S:15* <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/31569>
- PATCHIN, J. W. and HINDUJA, S. (2006). *Bullies Move Beyond the Schoolyard: A Preliminary Look at Cyberbullying, Youth Violence and Juvenile Justice*, 4(2), 148-169. doi:10.1177/1541204006286288
- PEKER, A., EROĞLU, Y. ve ÇİTEMEL, N. (2012) , *Boyun Eğici Davranışlar ile Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Arasındaki İlişkide Cinsiyetin Aracılığının İncelenmesi*, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9, 205-221.
- PERREN, S. and others, (2010), "Bullying in School and Cyberspace: Associations with Depressive Symptoms in Swiss and Australian Adolescents", *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, Cilt: 4, Sayı: 28.
- SMITH, A. and ANDERSON, M. (2018), *Social Media use in 2018, Pew Research Center*, <https://goo.gl/PJWkSM> (Erişim Tarihi: 20.02.2019).
- STATİSTA. (2017), *Most Popular Mobil Messaging apps Worldwide*. <https://goo.gl/zgLsnR> (Erişim Tarihi: 04.02.2019).
- STEWART, R. W., DRESCHER, F. C., MAACK, D.J., EBESUTANI, C. and YOUNG, J. (2014). *The Development and Psychometric Investigation of the Cyberbullying Scale Journal of Interpersonal Violence*, 29(12), 2218-2238.
- WALRAVE, M. and HEIRMAN, W. (2011), "Cyberbullying: Predicting Victimization and Perpetration". *Children & Society*. Cilt: 25, 59 – 72.
- (<https://dijilopedi.com/2018-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri/> Erişim Tar: 30.12.2018)